

Oponentský posudek bakalářské práce Zuzany Hrabánkové *Autorská osobnost Jakuby Katalpy a charakterizace vybraného prozaického díla*

ÚČLK FF UK v Praze, studijní program Český jazyk a literatura

Cíl práce, její účel a směřování

Cílem práce má být představení „autorské osobnosti české prozaičky Jakuby Katalpy a charakterizace jejích románů *Němci* (2012), *Doupě* (2017) a *Zuzanin dech* (2020)“ (s. 7; podobnými slovy i v abstraktu práce). Výběr daných tří románů je vysvětlen spíše vágně a pocitově: „jelikož mě zaujala jejich tematika a zajímalo mě, jak v nich fungují jednotlivé literárně teoretické kategorie“ (abstrakt). Nabízí se tudíž otázka, zda by nestálo za to záběr rozšířit ještě o obě nejstarší Katalpiny prózy (*Je hlína k snědku?*, 2006; *Hořké moře*, 2008), čímž by vznikla standardní monografická práce. A jako poněkud nešťastnou vnímám i opakující se formulaci o cíli „přiblížit čtenáři autorčinu osobnost“ (s. 7). Není z ní patrné, kdo je modelovým čtenářem kvalifikační práce (někdo, kdo čte bakalářské práce, ale nečetl Katalpu a nic o ní neví), ale hlavně si těžko představit, jak by se takováto osobnost uchopovala, v textu fixovala a čtenáři ještě navíc přibližovala. Když se říká „osobnost“, není z textu práce jasné, zda se tu míní intuitivně naše představa něčí psyché, anebo zda se pojmově (Mukařovský, Červenka) užívá pojem autorská osobnost ve smyslu dosti se překrývajícím s pozdějším Boothovým pojmem implikovaný autor. V Závěru práce se ke stanoveným cílům deklaruje i představení kontextu Katalpiny tvorby (s. 50), ale to jsem v práci nenašel, pokud se jim nerozumí komparativní shrnutí všech tří románů v šesté kapitole. Pod výrazem kontext bych ale čekal spíš pokus romány Jakuby Katalpy přiřadit kamsi na pole soudobé české literatury, což by jistě zajímavé bylo, ale v práci to není.

Metodologie a práce s odbornou literaturou

Práce se průběžně opírá o dvě přehledové naratologické příručky (Rimmon Kenanová, Fořt), k nimž pak *ad hoc* přiřazuje další naratologické práce, z nichž čerpá. Ze všeho si však vybírá jen základní klasifikační přístupy (určuje se ve stylu: heterodiegetický či homodiegetický vypravěč; postava definice či postava hypotéza), které pro svou elementárnost nejsou pochopitelně schopné poskytnout citlivější interpretační nástroje, které by umožnily rozehrát skutečnou dynamickou a nuancovanou interpretaci zvolených románů. Výklad je v zásadě veden v mechanickém duchu klasifikace jednotlivých základních vyprávěcích kategorií (vypravěč, postavy, prostor). Výsledkem je tedy výčtový popis daných kategorií z hlediska jejich výskytů v jednotlivých románech. Text práce tak nabízí spoustu evidencí (např. zaznamenává výskyty německých jmen a výrazů), ale neklade si otázku jejich funkce, významu a smyslu.

Styl a prezentace

Práce trpí standardními neduhy soudobých bakalářských prací. Tím elementárním je vyjadřovací nejistota a postup ve stylu, že takhle se to jistě dělá, a proto to tak budu dělat i já. Nic se nereflakuje, neklade se jako otázka, nehledají se originální přístupy a postupy. Napíše se název kapitoly „Autorská osobnost Jakuby Katalpy“ a neřeší se, v jakém smyslu ten výraz „osobnost“ užívám (viz oddíl Cíl práce... zde); pod zvolený název se vloží standardní životopis, sepsaný bez odkazů ke zdrojům u formulací typu „Katalpiny mladší vrstevnice se nad knihou pohoršovaly, naopak zkušenější kritikové k ní byli značně shovívavější. Obecně byla tato kniha mnohem úspěšnější než Katalpin první román“ (s. 8-9); obě teze si přitom

zjevně o nějaké argumentační podloží říkají. Formulace v textu znějí přijatelně a navenek naplňují rysy odborného stylu, ale často jim chybí již zmíněná sebe-reflexe vlastního uvažování a psaní. Proto se za nimi obtížně hledá argumentační podloží, resp. vytvářejí falešné kauzality typu „Román se stal natolik populárním, že byl následně přeložen do několika evropských jazyků“ (s. 9). Funguje volba překladových titulů skutečně tak, že zahraniční nakladatelé koukají, co je u nás populární, a podle toho překlady zadávají a vydávají?

Výklad nezadržitelně ulpívá v parafrázování entit ze světa příběhu: „Dle příslušných názvů kapitol předpokládáme jejich obsah. Kapitola „Muži“ tak vypráví o prvních Klářiných známostech, které ji mnohdy dávají osudový směr. Prvním Klářiným partnerem je zprvu neznámý a tajemný muž, kterého potkává ve svých každodenních cestách do rodenheimského Učitelského ústavu. Po setkání v baru se jí mladík s iniciály R. H., které Klára vyzorovala z nápisu na jeho kufru, začne dvořit. Tuto postavu definujeme dle Hodrové (2001) jako postavu-hypotézu.“ (s. 19). Začne se zobecňujícím tvrzením, ale to ve druhé větě přejde do popisné ilustrace a ve větě následné do líčení jednotlivého výskytu, což se utne definičním přiřazením takto polapené postavy. Jako čtenář mám pocit, že se v takto prezentovaných Katalpíných románech utápím zanořen až pod bradu, ale že i při takto náročném ponoru se k ničemu zajímavému a čtenářsky odměňujícímu nepřiblížuji. Autorka vynakládá enormně času a energie na sumarizace jednotlivých postav, jejich vztahů, z nich se odvíjejících dějových linií atd., ale jako by z toho nic nemohlo vyplynout. Zobecnění nejsou vyvozována, ale konstatují se na úvod a pak jsou jen ilustrována. Na souhrnná zobecnění se dostane až v kap. 6 – Souhrnná komparace vybraných románů – která je zajímavým a dosti vydatným shrnutím. Ale ke mně jako čtenáři přichází až ve chvíli, kdy už jsem zcela unaven a vyčerpán tou předchozí cestou úmorných výčtových evidencí.

Celková koherence a akademická disciplinovanost

Práci vnímám jako pozoruhodně paradoxní: je v ní nesporně velké množství práce, jež muselo být vynaloženo na popisy všech postav a dalších prvků, jež se ve výčtech ocitají. Ale zároveň toto enormní množství práce dosti postrádá svůj účel a funkci, protože nevede k interpretačním závěrům, ale k pouhému mechanickému aplikování naratologických kategorizací, jež si autorka našla a pro práci využila. Text práce je zahlcen velmi pracně a extenzivně vytvářeným popisem jevové náplně Katalpíných románů, ale o jejich vypravěčské poetice, tematice a dalších rysech, jež by měly být interpretačním syntetizujícím výsledkem, nám toho příliš neříká.

Práci **doporučuji k obhajobě** a navrhuji hodnocení známkou **dobře**.

V Praze dne 22. 8. 2023

Prof. PhDr. Petr Bílek, CSc.